ELŐSZÓ

A következő oldalakon egy, az ESÉLY XXI. KÖZHASZNÚ TÁRSASÁG által készített dokumentáció olvasható. Ezt az anyagot a tulajdonukban, kezelésükben lévő épületeket és azok környezetét akadálymentesíteni szándékozó ügyfeleink számára állítottuk össze, azzal a szándékkal, hogy segítséget nyújtsunk az akadálymentesség lényegének megértéséhez, megkönnyítendő ezáltal annak helyes megvalósítását.

Tettük mindezt azért, mert gyakorlati tapasztalataink azt mutatják, hogy a legjobb szándék mellett is sok a koncepcionálisan rossz, illetve hibásan kivitelezett akadálymentesítés. Ez azért probléma, mert a sokszor igen komoly beruházási költséggel, ám nem megfelelően megvalósított „akadálymentes" épített környezet az érintett fogyatékossággal élő személyek számára továbbra sem biztosítja a használhatóságot, egyben értelmetlenül „kidobott pénzt" jelent.

AKADÁLYMENTES ÉPÍTETT KÖRNYEZET A TELJESKÖRŰSÉG JEGYÉBEN

FOGALMAK, SZABÁLYOK, IRÁNYELVEK

SZERKESZTETTE:

Igali Zsófia
ESÉLY XXI. KÖZHASZNÚ TÁRSASÁG

KÖZREMŰKÖDŐ SZAKMAI KONZULENSEK:

Hallássérültek vonatkozásában:
Hanák Petra

Látássérültek vonatkozásában:
Prónay Beáta

A munkáltatói szempontú akadálymentesítés vonatkozásában:
Zalabai Péterné
MOTÍVÁCIÓ Alapítvány

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Az akadálymentesség európai eszméje – 1996.
MEOSZ és a Korszerű Technikával a Mozgáskorlátozott Emberekéért Alapítvány

Tervezési segédlet az akadálymentes épített környezet megvalósításához – 2002.
BM Építésügyi Hivatal

ESÉLY XXI. KHT.
www.eselyxxi.hu

Az „akadályok” típusai

A hozzáférhetőség, az akadálymentesség minden környezeti kialakítás vagy újjáépítés kiinduló pontja kell, hogy legyen. A hozzáférhetőség az egyén és a környezete viszonyát jelenti, amelyben a környezet elemei elérendő célként és egyben akadályként, az ember fizikai képességei pedig eszközként és egyben akadályozó tényezőként is megjelennek.

Vertikális akadályok:

Szintkülönbségből adódó akadályok. Az idős, a mozgásukban akadályozott és a kerekesszékkel közlekedő emberek számára ezeknek a leküzdése jelenti a legnagyobb nehézséget.

Horizontális akadályok:

Az előrehaladó mozgás akadályai. Az átjáróknak, közlekedőknek, ajtóknak olyan szélességűeknek és magasságúaknak kell lenniük, hogy a mozgásukban akadályozott és a kerekesszékkel közlekedő emberek is az elakadás, beszorulás veszélye nélkül használni tudják azokat.

Térbeli akadály:

A mozgáshoz, tevékenységhez szükséges tér hiánya. A mozgásukban akadályozott és a kerekesszékkel közlekedő emberek számára a különféle tevékenységek elvégzéséhez nagyobb területre van szükség, mint az "átlagembernek". A többlet területigény egyrészt a segédeszköz használatából, másrészt a mozgás jellegéből adódik.

Ergonómai akadályok:

A nyílászáró szerkezetek, berendezések, bútorok használatának akadályai. A berendezéseket, bútorokat olyan méretben, olyan kialakítással és olyan helyen kell elhelyezni, hogy azok használhatók legyenek a mozgássérültek számára. Azon embereknek, akiknek mozgáskoordinációs problémáik vannak, vagy a kezük sérült, komoly akadályt jelenthetnek a kézzel használandó szerkezetek (ajtókilincsek, forgógombok). Olyan kialakítású szerkezeteket kell használni, melyeknek nincsenek balesetveszélyes éles, hegyes sarkai, élei, valamint kezelésükhöz a kéz minimális igénybevétele szükséges.

Antropológiai akadályok:

Az emberek testhelyzetük, fizikai, egészségi állapotuk, testméretük, testarányaik függvényében tudják elérni a különböző dolgokat. A mozgáskorlátozottak, különösen a kerekesszékben ülő emberek számára ez az "elérhetőségi tér" erősen beszűkül, ezért a környezet tárgyait ennek a beszűkült mozgástérnek a figyelembevételével kell megtervezni, elhelyezni. Az emberek testhelyzetük, testméretük, látási képességeik függvényében tudják belátni a környezetükben levő teret. A kerekesszékben ülő ember számára ez a belátható tér kisebb, ezért a környezet tárgyait ennek a beszűkült látástérnek a figyelembevételével kell megtervezni, elhelyezni.

Érzékelési akadályok:

A tereknek, a környezetnek jól és gyorsan átláthatónak, áttekinthetőnek kell lennie. A tervezés fontos szempontja kell, hogy legyen a tájékozódás megkönnyítése. A tájékozódást segíthetik a feliratok, szimbólumok, formák, fények, színek, anyagok, hangok. A tájékozódást szolgáló látványelemeket gyengénlátók, színtévesztők számára is érzékelhető nagyságban, formában színben kell elkészíteni. A vakok számára hanggal, tapintható, letapogatható, megfogható elemekkel kell kiegészíteni az információs elemeket. A hallássérültek számára a hangos információkat, szöveggel, képekkel, fénnyel kell kiegészíteni.

Akadálymentesen megközelíthető

az az épület vagy berendezési tárgy, mely minden ember számára – beleértve a tartósan vagy átmenetileg fizikai, érzékszervi, szellemi hátrányos helyzetű embereket is – a lehető legönállóbban, külső segítség igénybevétele nélkül, biztonságosan és kényelmesen elérhető, mert segédeszközeik használatához is megfelelő méretű hely, tájékozódásukhoz megfelelő jelzésrendszer biztosított.

Akadálymentesen használható

az az épület, amelyben minden szerkezet vagy berendezési tárgy minden ember számára – beleértve a tartósan vagy átmenetileg fizikai, érzékszervi, szellemi hátrányos helyzetű embereket is – a lehető legönállóbban használható, az épületben nyújtott szolgáltatások minden ember számára önállóan, külső segítség és korlátozás nélkül, biztonságosan, kényelmesen, és integráltan vehetők igénybe, mert az ehhez szükséges megfelelő méretű hely, információ, jelzésrendszer és műszaki háttér adott.

Az akadálymentes épített környezet követelmény-rendszerét célszerű egy-egy új létesítmény, épület, építmény, közterület, stb. esetében már a tervezésekor megoldani. Túl azon, hogy középületekre vonatkoztatva ezt ma már törvény írja elő, fontos szempont, hogy az eredendően akadálymentes tervezés és megvalósítás többlet költséget általában nem jelent, az eredmény pedig minden ember számára egyszerűbb, biztonságosabb, komfortosabb használatot tesz lehetővé.

Kétségtelen, hogy az épületek, közterületek utólagos akadálymentesítése során műszakilag a legnagyobb problémát a mozgást közvetlenül gátló – vertikális, horizontális, térbeli - akadályok leküzdése jelenti, mert az az esetek nagy részében az épületszerkezetekbe való jelentős beavatkozással jár együtt, éppen emiatt jelentős költség-vonzatai is vannak.

A mozgást közvetlenül gátló akadályok megszüntetése nélkül akadálymentesítésről beszélni értelmetlen. Ám - a jelenlegi közvélekedéssel ellentétben - az akadálymentesítés nem merül ki pusztán ezen akadályok elhárításában, a teljes körű akadálymentesítés további lépései csak ezután következhetnek. Hiábavaló ugyanis eljutni egy épületig és bejutni a belsejébe, ha annak szolgáltatásai továbbra is elérhetetlenek maradnak a sérült és a megváltozott képességű emberek számára, pedig a statisztikai adatok szerint ők a teljes lakosság mintegy 10 százalékát teszik ki.

A mozgáskorlátozott emberek igényei

„MINDENKI LEHET FIZIKAI HÁTRÁNYOS HELYZETŰ, VALAMIKOR AZ ÉLETE SORÁN”
(Match Beckman: Building for Everyone, 1976. Stockholm)

Akadálymentesítési szempontok:

Épületen kívüli közlekedés

A gyalogosforgalom bonyolítására használt járdák, kültéri – udvari - útvonalak lehetőleg egyenletes, sík felületűek, csúszásmentes és könnyen tisztán tartható burkolatúak legyenek, járófelületük legnagyobb lejtése menetirányban ne haladja meg az 5%-ot, oldalirányban pedig a 1,5%-ot. A rámpa nélkül kialakított szintkülönbségek a 2 cm-t, a járófelületen elhelyezkedő rácsok nyílásméretei a maximálisan 2x2 cm-t nem haladhatják meg, a bottal, mankóval, illetve kerekesszékkel történő biztonságos közlekedés érdekében. Hosszirányú nyílások esetén azoknak a mértékadó forgalom irányára merőlegesen kell elhelyezkedniük.

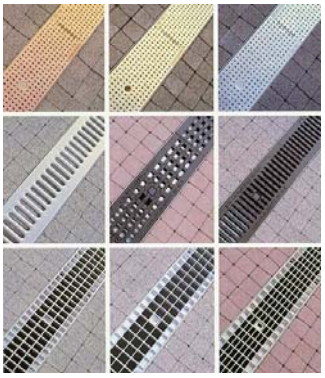

A járdaszegélyek megakadályozzák a kerekesszék legördülését a járófelületről, ugyanakkor irányváltáskor, letéréskor vagy az útvonalra ráhajtáskor akadályt jelentenek. A kerekesszékes forgalom a járdaszegély rámpaszerűen kialakított feljáróival legyen biztosított. A feljáró csúszásmentes burkolattal és maximum 8%-os lejtéssel legyen kialakítva. A feljáróknál a járda követhető, határozott szegélyének megszakítása bizonytalanságot okozhat a látásukban korlátozottaknak, ezért ezeket a felületképzés megfelelő kialakításával - taktilis és vizuális információ biztosításával - lehetőleg érzékelhetővé és bottal kitapinthatóvá kell tenni.

A gyalogos utakon és járdákon kerülni kell az akadályok elhelyezését, hirdetőtáblák, székek és más tárgyak az útvonal szabad szélességét és magasságát ne csökkentsék.

Az akadálymentes útvonalak legkisebb szélessége l,50 m legyen, jelzésük folytonosan, követhető módon legyen elhelyezve. A jelzések, szimbólumok könnyen olvashatóak és észlelhetőek legyenek, egyértelmű információt nyújtsanak. A jelzéseket célszerű a járófelülettől mért l,50 m távolságban, szemmagasságban elhelyezni. A fej felett elhelyezett jelzések a járófelülettől mérve 2,20 m fölötti magasságban legyenek.

Fontos a járófelületek és jelzések megfelelő megvilágítása: a fényforrások úgy legyenek elhelyezve, hogy egyenletes megvilágítást biztosítsanak, káprázást ne okozzanak, a járófelületek, szintkülönbségek, irányváltások, átkelőhelyek, berendezési tárgyak, feliratok, szimbólumok könnyen észrevehetőek, jól megvilágítottak legyenek.

A gyalogos útvonalon elhelyezett minden berendezés - automaták, telefonok, padok, szemétkosarak - akadálymentesen megközelíthetően és használhatóan legyenek elhelyezve és kialakítva.

Rámpák

17 cm szintkülönbség alatt legfeljebb 8%-os, ennél nagyobb szintkülönbség esetén legfeljebb 5%-os meredekségű rámpa alakítható ki. Egy rámpakar maximális hossza 9,00 m lehet, az egy rámpakarral áthidalható legnagyobb szintkülönbség 45 cm. Nagyobb szintkülönbség esetén – amennyiben megfelelő hely áll rendelkezésre – több karból álló rámpa létesíthető. Ilyen esetben 9,00 m-enként minimum 1,50 m hosszú pihenőt kell kialakítani. A rámpa minimális szabad szélessége 1,20 m, ezen kívül kétoldalt minimum 10 cm magas kerékvető és 70 illetve 95 cm magasságban kettős kapaszkodó korlát elhelyezése szükséges. Az induló és érkező szinten, illetve törtvonalú rámpák esetében minden fordulópontnál minimum 1,50 m x 1,50 m alaprajzi méretű, vízszintes szabad területet kell biztosítani.

A rámpák járófelülete csúszásmentes, időjárásnak ellenálló, könnyen tisztán tartható legyen. Megfelelő vízelvezetésükről gondoskodni kell. Káprázás-mentes, jó megvilágítást kell biztosítani, a karok kezdetét és végét a burkolaton szín- vagy érdességváltással elő kell jelezni.

Ívelt karú rámpák kialakítását kerülni kell, mert a kerekesszéknek csak három kereke fekszik fel az ívelt felületen, ezáltal labilissá, borulékonnyá válik, szűk ívekbe beszorul.

Parkolás

A megfelelő számú akadálymentes parkolóhely az épület akadálymentes bejáratához – mely lehetőleg a főbejárat – minél közelebb, de legfeljebb 50 méter távolságban helyezkedjen el, oly módon, hogy a ki- és beszállás biztonságosan, az úttesttel azonos szintre történhessen, onnan a járda lépcsőmentesen és a legrövidebb úton legyen elérhető és a bejáratig akadálymentesen lehessen eljutni.

50 előírt parkolóhely esetén legalább 1 parkolóhelyet akadálymentesen kell kialakítani. A gépkocsi mellett kerekesszékes használónak legalább 1,50 m széles közlekedő sávra van szüksége a ki- és beszálláshoz, így egy parkolóhely 3,70 m x 5,00 m alaprajzi méretű. Célszerű az akadálymentes

parkolóhelyeket a járdára merőlegesen kialakítani, ilyenkor ugyanis az autó mindkét oldala megközelíthető – akár a vezető, akár az utasok érintettek - és két parkolóhely között elegendő egy közös közlekedési sáv.

Járdával párhuzamos beállás esetén lehetőleg a gépjármű mindkét oldalán biztosítani kell a biztonságos ki- és beszállást. Mivel a járdára való kiszállás az úttest és a járda közötti szintkülönbség miatt nehézkes, sokak számára pedig megoldhatatlan, az úttestre való kiszálláshoz a járdaszegély és a gépjármű között l,20 m szabad hely volna szükséges. Amennyiben csak egyoldali biztonsági sáv fér el, megoldást jelenthet, ha az úttest mindkét oldalán van kijelölt akadálymentes parkoló, feltéve, hogy a túloldalról is biztosított az épület akadálymentes megközelíthetősége.

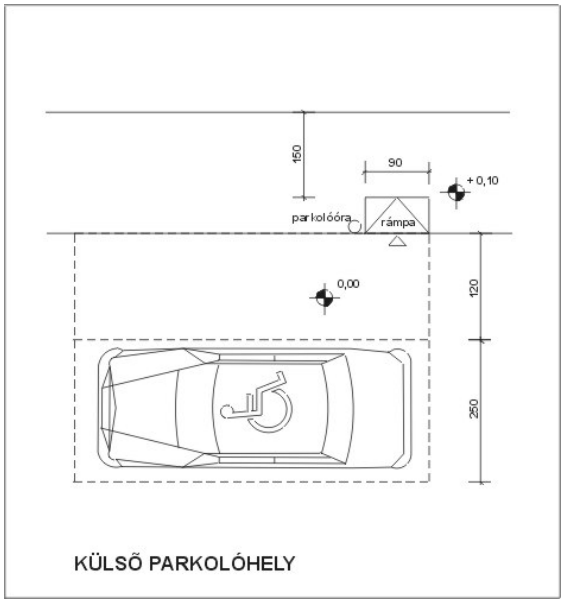

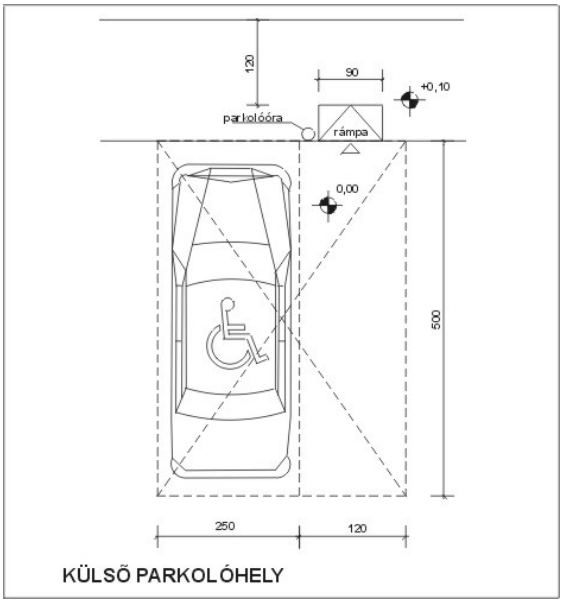

Az akadálymentes parkolóhelyet a könnyebb megtalálhatóság és az illetéktelen használat elkerülése érdekében megfelelő jelöléssel kell ellátni, táblával és burkolatfestéssel, a járófelület váltásával egyértelműen kell jelezni. Folytonosan és követhető módon jelölni kell a parkolóhelytől a legközelebbi jegyautomata elhelyezkedését és az épület akadálymentes megközelítési útvonalát. Biztosítani kell a parkolók jó megvilágítását, a parkoló környékén lévő szegélyek, jelzések, járófelületek, automaták jól láthatóan, egyenletesen legyenek megvilágítva, oly módon, hogy a világító testek elhelyezése káprázást ne okozhasson.

A parkolást segítő-kiszolgáló berendezések, jegyautomaták akadálymentes használhatósága érdekében azok térdszabad kialakításúak legyenek, kezelő szerkezeteik a járdaszinttől lehetőleg 0,85-1,10 m magasan helyezkedjenek el. A berendezések megközelíthetőségének érdekében azok előtt l,50 m átmérőjű vízszintes szabad teret kell biztosítani.

Bejárat

Az épületek legalább egy bejáratának – lehetőleg a főbejáratnak - akadálymentesnek kell lennie. A főbejárat legyen könnyen észrevehető, az épület homlokzatától vizuálisan jól különüljön el. Ha a főbejárat nem akadálymentesíthető, akkor az akadálymentes bejárathoz vezető akadálymentes útvonalat a főbejárattól kiindulva egyértelműen jelölni kell, szemmagasságban elhelyezett, egyértelmű jelölésekkel, jól olvasható, egyben tapintható információt is tartalmazó táblákkal és vezetősávokkal. A bejárat mindkét oldalán 1,50 m x 1,50 m-es szabad vízszintes helyet kell biztosítani a kerekesszékkel történő manőverezéshez.

A bejárati ajtóknál – kétszárnyú ajtók esetében is, akkor is, ha egyszerre csak az egyik szárny van nyitva - 85 cm szabad átközlekedési szélességet kell biztosítani. A lábtörlőrácsokat süllyesztve, a járófelülettel síkban kell kialakítani. Rács maximális nyílása 20x20 mm. A csengő, villanykapcsoló és nyomógomb elhelyezési magassága 85-110 cm között legyen. Kilincs magassága maximum 120 cm. A tokszerkezet, feliratok kialakításánál a kontrasztos színhasználatra kell törekedni. Az ajtók küszöbét ki kell vágni, illetve a burkolatba kell süllyeszteni.

A főbejárati ajtót automata elektromos ajtónyitó berendezéssel is el kell látni, hogy azon a súlyosan sérült személyek is önállóan be tudjanak jutni. Az ajtónyitó berendezés az ajtó felső síkján elhelyezett tulajdonképpeni ajtónyitó szerkezetből, egy-egy, az épületen kívül és belül egyaránt, közvetlenül a bejárat mellett elhelyezett, az ajtónyitót működtető nyomógombból, illetve egy, az épület belsejében elhelyezett elektronikai kapcsolószekrényből áll. Az ajtónyitót működtető nyomógombot úgy kell elhelyezni, hogy az mindenki számára elérhető magasságú legyen, a kinyíló ajtószárny balesetet ne okozhasson és a nyitószerkezet használati célját egyértelmű piktogramokkal kell jelölni.

Ha nincs lehetőség az épület falára, vagy valamelyik díszoszlopra szerelni a nyitógombot, a járdára szerelt konzolon, lehetőleg rozsdamentes acélkonzolon szokták azt elhelyezni. A vezérléshez szükséges kábeleket a padló rétegrendjében a legcélszerűbb bejuttatni az épületbe, fokozottan védve annak esztétikai értékeit, ám ugyanakkor teljesítve az akadálymentesség előírásait.

Az elektromos működtetésű automata ajtókat az elektromos hálózattól független akkumulátoros tápegységgel is célszerű ellátni. Az automatikus működtetésű ajtók meghibásodása esetére a kézi működtetés lehetőségét is biztosítani kell.

Belső közlekedők, járófelületek

Akadálymentes közlekedők minimális szabad szélessége 1,20 m, a legfeljebb 30 cm hosszú szűkületeknél minimum 85 cm. Ha a folyosó szélessége olyan nagy, hogy gyengénlátó személy elveszítheti tájékozódó képességét, akkor a padlóburkolaton vezetősávot kell kialakítani a szín, felületi érdesség változtatásával, vagy fixen rögzített, kerekesszékkel is járható, legfeljebb 6 mm szálhosszúságú, rögzített szőnyeg elhelyezésével. A burkolat szilárd, süppedés-, gyűrődés-, illetve csúszásmentes legyen. A falak, padlók felületképzésének anyagai befolyásolják az épület akusztikai tulajdonságait, színük a hőkomfortot, tájékozódást.

Az épületben valamennyi kapcsolót és kezelőszervet következetesen 0,85-1,1 m magasságban kell elhelyezni.

Liftek, emelőlapok

A középületekben 1,50 m szintkülönbség fölött liftet ajánlott elhelyezni, oly módon, hogy az a főbejárat szintjétől akadálymentesen legyen elérhető, megközelíthetősége a főbejárattól egyértelműen legyen jelezve.

A liftajtó előtt minimum 1,50 m x 1,50 m vízszintes szabad hely szükséges a kerekesszékkel való manőverezéshez, úgy, hogy a folyosó forgalmát mindez nem akadályozza.

A lift automatikusan nyíló és rácsukódás-gátlóval felszerelt tolóajtóval legyen kialakítva. A kabin alaprajzi mérete minimum 1,10 m x 1,40 m (OTÉK) legyen (ajánlott fülke belméret 1,10 x 1,50 m), platójának szintje és az érkezési szint között a különbség sem vízszintes, sem függőleges irányban nem haladhatja meg a 2 cm-t. A kabin padlóburkolata csúszásmentes, színe a liftelőtér burkolatáétól elütő legyen.

A lift hívó és vezérlőgombjai 85-110 cm magasság között legyenek felszerelve, vakok számára tapintható információval legyenek ellátva, gyengénlátók számára például kontrasztos, nem vakító fénnyel legyenek kontúrozva. A folyosón minden liftajtónál és a lift belsejében is látható és hallható

jelzésekkel kell tájékoztatni az utasokat az egyes szinteken elhelyezett funkciókról a lift pillanatnyi tartózkodási helyéről és menetirányáról.

A kabin belsejében fénnyel és hanggal is jelző vészjelzőt kell felszerelni. A főbejárati szint nyomógombja és a segélyhívó gomb a kezelőszerven jól megkülönböztethetően helyezkedjen el.

Kisebb szintkülönbségek áthidalására függőleges platformlift – emelőlap - alkalmazható, amennyiben jobb megoldás – például rámpa elhelyezés lehetősége – nem kínálkozik. Az emelőlap minimális mérete 0,90 m x 1,20 m. Kialakítása és elhelyezése biztosítsa az önálló használhatóságot, ugyanakkor az illetéktelen használóktól védve legyen.

Az emelőlap megközelítéséhez mind az induló, mind az érkező szinten megfelelő helyet kell biztosítani. Szemből történő megközelítés esetén 90 cm széles, illetve rákanyarodás esetén 1,50 m széles és 1,20 m hosszúságú szabad tér álljon rendelkezésre.

Az emelőlap mozgási tere biztonsági szempontok miatt mellvéddel védett legyen, ajtói automatikusan nyíljanak. Az emelőlapok az elektromos hálózattól független akkumulátoros tápegységgel is legyenek ellátva.

Korlátliftek elhelyezése nem javasolt, mert mozgásuk nagyon lassú, használatuk körülményes, a lépcsőt használó gyalogosok számára balesetveszélyes lehet.

Ajtók, nyílások kialakítása

Ajtók tiszta nyílásmérete akadálymentes útvonalon 85 cm x 190 cm (OTÉK) legyen, az útvonal 30 cm hosszt meghaladó beszűkülése esetén pedig minimálisan 90 cm x 190 cm. Az ajtó azon oldalán, ahova nyílik, a zárszerkezet felőli részen legalább 55 cm széles szabad sáv szükséges a nyílás szélességi méretén túl. Az ajtó másik oldalán a zár megközelítéséhez a nyílásméreten felül 30 cm széles sáv szükséges. A falfülkébe nyíló ajtók esetén is ezek az akadálymentesség követelményei, ha a fülke szélessége nem elegendő, az ajtót a fülkéből kifelé nyitva kell a lehetőségekhez mérten biztosítani a megközelíthetőséget. Kétszárnyú ajtók esetén az egyik szárny nyitva tartásával is biztosított legyen az akadálymentesség – 85 cm szabad nyílásszélesség -, illetve olyan aszimmetrikus ajtószerkezet elhelyezése ajánlott, ami ezt lehetővé teszi.

Küszöbök alkalmazása kerülendő, illetve annak magassága nem haladhatja meg a 2 cm-t.

Az ajtólap üvegezése segíti a biztonságosabb használatot, célszerű azonban, ha az üvegezés nem nyúlik a padlószinttől mért 30 cm-es magasság alá.

A zárszerkezetek, kilincsek egy kézzel is könnyen működtethetőek legyenek, erős szorítást, forgatást, tekerést, erőkifejtést használatuk során ne igényeljenek.

Vizes helyiség mozgáskorlátozottak részére

WC-k kialakítása az akadálymentesség egyik hektikus pontja. Ez az a helyiség, amely pontatlan és rossz kialakítás esetén nagyon meg tudja nehezíteni a sérültséggel élő személyek életét. Külön figyelmet kell fordítani arra, hogy az akadálymentes WC szerelvényei és berendezései a megfelelő

helyre kerüljenek, ugyanis Magyarországon az a sajnálatos tapasztalat, hogy a megfelelő minőségű és kialakítású szerelvénnyel és berendezéssel felszerelt akadálymentes mosdók jó része használhatatlan az elhelyezési pontatlanság, a hiányzó vagy rosszul, rossz helyre felszerelt berendezési tárgyak, szerelvények miatt.

Az akadálymentes vizesblokkok rendeltetésszerű használatához feltétlenül szükséges irányelvek:

A WC-csészét lehetőleg sarokban kell elhelyezni, 46-48 cm-es használati magassággal, a faltól 45 cm-es tengelytávolsággal, beépített víztartállyal, hátsó kifolyással, konzolosan felerősítve a hátfalra. A fal felőli oldalon függőleges szárú, illetve hátoldali vízszintes fix, a megközelítés felőli oldalon pedig lehajtható vízszintes kapaszkodóval szerelve. A WC papírt a WC melletti falon a kapaszkodó alatt kell elhelyezni. Nem szabad nagy gurigás, zárt wc-papír adagolót használni, mert sérült kezű ember nem tudja kihalászni belőle a papírt. A kapaszkodók lehetőleg élénk színűek, a berendezési tárgyak a falfelület és a padlóburkolat színétől elütőek, vizuálisan kiemelkedők, kontrasztosak legyenek. Csúszásmentes burkolat készüljön, káprázás-mentes, matt felülettel.

A WC-csésze közelében, könnyen elérhető helyen vészcsengő elhelyezése szükséges. Minden kapcsoló, dugaszoló aljzat elhelyezési magassága 85 és 110 cm között legyen.

A mosdó speciális, elől homorú, lehetőleg könyöklő résszel kialakított, dönthető vagy állítható magasságú legyen, hogy a gyenge törzsizomzattal rendelkező használók nekidőlve, rákönyökölve is biztonságosan használhassák azt. Keverőkaros csapteleppel, kétoldali kapaszkodóval, 89-91 cm használati magassággal kell szerelni.

A mosdó fölött döntött, lehetőleg állítható tükör szükséges, jó nagy és könnyen kezelhető állítókarral, az állítókar maximum 90 - 110 cm magasan legyen. A tükör felszerelési magassága tegye lehetővé, hogy a kerekesszékben ülő ember használhassa, magassági mérete pedig olyan legyen, hogy az álló ember is láthassa magát benne.

Akadálymentesen használható vizes helyiségek bejáratául mindig kifelé nyíló, minimum 85 cm szabad nyílásszélességű ajtók alkalmasak, küszöb nélküli kivitelben, belső oldali behúzó kapaszkodóval felszerelve. Az ajtón a nemzetközi jelölést kell alkalmazni.

Információs rendszer

Az épületbe bejutás után kontrasztos színekkel és tapintható jelekkel is ellátott térképet kell kihelyezni, amely információt ad arról, hogy merre kell továbbhaladni, hogy az ügyfél eljusson az ügyeinek az intézőjéhez, vagy az ügyfélszolgálathoz, ahol részletes eligazítást kap, illetve a személyi segítőhöz.

Az intézmények területén az ügyfelek által használható számítógépek egy részét alkalmassá kell tenni arra, hogy fogyatékos személyek is tudják kezelni azokat. A megfelelő tájékoztatás, információk elérhetőségének hatékonyabbá tétele, segítése érdekében az épületek ésszerűen megválasztott közlekedési csomópontjain terminálokat célszerű kihelyezni, ami minden látogató számára segítséget jelent. A terminálok előtt a közlekedő forgalmának zavarása nélkül 1,50 m x 1,50 m vízszintes szabad területet kell biztosítani, a berendezéseket térdszabad kialakítással, 85-110 cm magasságban elhelyezett kezelőszervvel kell kialakítani.

Kiemelkedően fontos, hogy a folyamatos Internet-hozzáférés biztosított legyen. Minden további segédeszköz alapja a korszerű személyi számítógép az aktuálisan közhasználatú operációs rendszerrel (jelenleg Windows 98, 2000, XP bárhol beszerezhető, illetve valamelyik későbbi verzió).
Az akadálymentes útvonalak – épületen belül a vészkijáratok, menekülési útvonalak - jelzései folytonosan, követhető módon legyenek elhelyezve. A jelzések, szimbólumok könnyen olvashatóak és észlelhetőek legyenek, egyértelmű információt nyújtsanak. A jelzéseket célszerű a járófelülettől mért l,50 m távolságban, szemmagasságban elhelyezni. A fej felett elhelyezett jelzések a járófelülettől mérve 2,20 m fölötti magasságban legyenek.

A jelzések színkódolásával gyorsíthatjuk az információközlést: az épületen belül következetesen alkalmazott azonos színű jelzések gyorsabb információközlést tesznek lehetővé. Például a piros színű jelzések tiltást közvetíthetnek a sárga színű jelzések veszélyre hívhatják fel a figyelmet. Fontos az információhoz jutást segítő szöveges és piktogramos táblákon, kiadványokon az ábrák méretének és a betűméretnek a nagyítása, a megfelelő színkombinációk kiválasztása (pl: kék és sárga szín együttes használata). Színtévesztő embertársainkra tekintettel az információs rendszeren belül kerülni kell a kiegészítő színek – például piros és zöld - együttes használatát.

Jól olvasható betűtípust kell használni: a félkövér, talpnélküli, jó arányú – például Gill vagy Helvetica - betűcsaládok alkalmazása ajánlott. A betűköz és szóköz mérete a betűméret függvénye. A feliratok méretét az észlelési távolságnak megfelelően kell megválasztani.

Az információkat a háttérhez képest kontrasztosan kell megjeleníteni - például kék háttéren sárga színkombináció a legjobban érzékelhető -, sötét háttérből a világos feliratok jobban kiemelkednek, mint világos háttérből a sötét betűk. Matt háttér és feliratok alkalmazásával biztosítható a jelzések káprázás-mentes kialakítása.

A közlekedés irányára merőlegesen, cégér-szerűen elhelyezett vagy mennyezetről belógatott információ-hordozók és tartalmuk észlelése és ezek alapján a tájékozódás lényegesen könnyebb és gyorsabb, mint a közlekedési iránnyal párhuzamos falsíkon elhelyezett jelzések esetében.

A jelzések jól láthatóan, egyenletesen legyenek megvilágítva. A fényforrás akkor van megfelelő helyen, ha nem vakít, káprázás-mentes, az információhordozó tárgyak észlelését korlátozó árnyékolást nem okoz.

Az irodákra a jelzéseket szemmagasságban a járófelülettől 1,5 m magasságban elhelyezni.

A látássérült emberek igényei

Akadálymentesítési szempontok:

Épületen kívüli közlekedés

A gyalogosforgalom bonyolítására használt járdák, kültéri – udvari - útvonalak esetében a mozgáskorlátozott emberek igényeihez igazított kialakítás alapvető. Erre építve, a különböző felületképző anyagok megválasztásakor az esztétikai megfontolásokon túl figyelembe kell venni az anyagok tulajdonságait (szín, érdesség, keménység), valamint azt, hogy a kialakítandó felület milyen szerepet játszik az érzékelésben.

Parkolás

A parkolás a látássérült és vak emberek esetében nem kíván más feltételeket, mint az átlagos, esetleg a mozgáskorlátozott személyek esetében.

Bejárat

Önálló, gyalogos megközelítés esetén legelső lépésként az épület azonosítására van szükség. Az adott épületnek valamilyen módon jól láthatóan ki kell válnia a környező épületek közül. Az épület funkcióját jól láthatóan fel kell tüntetni, nemcsak a frontális homlokzaton. A láthatóságot természetesen nagyon meghatározza, hogy a környezet mennyire beépített illetve, milyen irányból történik annak megközelítése. Fontos, hogy az épületet jelölő szám, felirat a homlokzat színétől elütő, azzal kontrasztos legyen. Az sem elhanyagolható, hogy a felirat betűméretét úgy válasszuk meg, hogy messziről is látható legyen. Az általában ajánlott szemmagasságban természetesen ekkora betűk nem helyezhetők el, mert azokat az alacsonyabb tereptárgyak takarnák. Meg kell határozni az épület fekvéséből adódó láthatóság alapján a perspektivikus szemmagasságot és az ahhoz igazított, jól látható feliratméretet. A közeli azonosításhoz pedig arányosan kisebb, szemmagasságban elhelyezett feliratra a megfelelő, illetve Braille írásos feliratok kihelyezése szükséges. A szemmagasság természetesen egyénenként változik, ezért általában a 150-160 centit nevezzük szemmagasságnak.

Az épület bejárata látható legyen, ne takarja fa, oszlop, hirdetmény egyik irányból sem a rálátást. A bejárathoz vezető úton ne legyen semmilyen akadály elhelyezve, pl. alacsony lábon álló hirdetés. A járda, járófelület tartalmazzon a bejárathoz vezető vonalat, pl. térburkoló anyagból. Szerencsés, ha a vezetősáv nemcsak anyagában, hanem színében is eltérő, mert az a látássérült embereket is segíteni fogja.

Az épületek legalább egy bejáratának – lehetőleg a főbejáratnak - akadálymentesnek kell lennie. Ha a főbejárat nem akadálymentesíthető, akkor az akadálymentes bejárathoz vezető akadálymentes útvonalat a főbejárattól kiindulva egyértelműen jelölni kell, szemmagasságban elhelyezett, egyértelmű jelölésekkel, jól olvasható, egyben tapintható információt is tartalmazó táblákkal és vezetősávokkal.

A bejárati ajtó jól használható a látássérültek számára, ha színében eltérő a faltól, a járófelülettől és az ajtólap az ajtókerettől. Ha az ajtó eredeti kerete keskeny, vagy ha süllyesztett, építészeti eszközökkel kell azt optikailag megszélesíteni, jobban érzékelhetővé, kiemelkedőbbé tenni. A vezetősáv irányítsa a vak embereket az ajtó nyíló szárnyához. Szerencsés, ha az ajtó elektromos és automatikusan, síkban csúszva (nem lengve) nyílik a két oldal irányába.

Teli üvegajtók alkalmazása esetén az üveg felületét meg kell jelölni legalább szemmagasságban, hogy láthatóvá váljék. A jelzésre a telített élénk sárga szín a legmegfelelőbb, mivel ez a szín az ajtó mögötti háttértől is elválik. Az üvegajtó keretét is – ha van - jól látható színnel kell felületkezelni. Ezeknek a jelzéseknek az alkalmazásával megakadályozhatjuk az üvegajtóval való ütközést, az azon való áthaladást, a baleseteket.

Ha nem automatikusan nyílik az ajtó, a kilincset is jól láthatóvá kell tenni, színkontraszt alkalmazásával. Ezt például a kilincsek cseréjével, a kilincs mögötti felület színezésével, vagy a

fogantyúra helyezett színes foltok alkalmazásával lehet megoldani. Az ajtók könnyen nyithatók legyenek, esetleg önzáró szerkezettel ellátva. A nyíló élek lehetőleg legyenek színkontraszttal jelölve, automata ajtók esetén is. Ha az ajtó tömör, a lap színe, a keret és a környező fal, valamint a kilincs színében kontrasztot képezve megkülönböztethetővé válik.

Az épületbe belépve a portát jelezze a vezetővonal kanyarral, vagy megszakítással, ahogy ezt a környezet kívánja és az információs pulthoz is vezessen vezetővonal. A pult színében váljon ki a környezetéből és olyan magas legyen, hogy a mögötte ülő személy anélkül is látható és hallható legyen, hogy az érdeklődőnek ágaskodnia kellene.

A portán, információs pultnál ülő munkatársnak tudnia kell a személyt szóban tájékoztatni a keresett iroda helyéről, azon túl is, hogy az iroda az épület melyik szárnyában, emeletén, hányas ajtó mögött található. Nagyon pontosan, de egyszerűen megfogalmazva kell az ajtóhoz vezető főbb tájékozódási pontokat megadni. Ilyenek lehetnek a lépcsőhöz vagy a lifthez képest az irány, a folyosón található építészeti jellegzetességek, pl. beugró, kanyar, az ablakok, vagy ajtók száma (hányadik ajtó a keresett a folyosón, illetve a számozás azon a folyosón hányassal kezdődik), stb.. Alternatív megoldás a Braille és nagyított síkírással nyomtatott információ és az úgynevezett hangostérkép. (Hangostérképet a Látótér Alapítványtól lehet rendelni vagy elkészítéséhez tőlük lehet tanácsot kérni.) Ezeket az alternatív irányító eszközöket a személy kezébe kell adni a belépéskor (walkmannel együtt) és a kilépéskor vissza kell kérni. Lehetséges megoldás egy vezető (kísérő) biztosítása is. Különösen a látássérült vagy vak idős és egyébként is bizonytalan látogatók számára az egyetlen megfelelő segítség egy épületben való tájékozódásra ez lehet.

A fal síkjából fej-, mellmagasságban kiemelkedő szerelvények elhelyezését mellőzni kell, ha mégis vannak ilyenek, akkor széleiken a járófelülettől legfeljebb 0,30 m magasságú szegélyező korlátot kell elhelyezni, hogy fehér bottal kitapinthatóak legyenek, a gyengénlátók számára pedig a burkolat színének, illetve felületi érdességének változtatásával is jelezni kell azokat.

Célszerű a padlót a falaktól eltérő színezetű burkolattal ellátni, az ajtók tokját a fal színétől kontrasztosan elütőre kell színezni. Az ajtólap színe a tok színétől szintén kontrasztosan térjen el. Kontrasztok nem csak harsány, hanem megfelelően megválasztott pasztellszínek alkalmazásával is elérhetők.

Liftek, szintkülönbségek, lépcsők

A lift hívó és vezérlőgombjai 85-110 cm magasság között legyenek felszerelve, vakok számára tapintható információval legyenek ellátva, gyengénlátók számára például kontrasztos, nem vakító fénnyel legyenek kontúrozva. A folyosón minden liftajtónál és a lift belsejében látható és hallható jelzésekkel kell tájékoztatni az utasokat az egyes szinteken elhelyezett funkciókról a lift pillanatnyi tartózkodási helyéről és menetirányáról.
A kabin belsejében fénnyel és hanggal is jelző vészjelzőt kell felszerelni. A főbejárati szint nyomógombja és a segélyhívó gomb a kezelőszerven jól megkülönböztethetően helyezkedjen el.

A lifthez vezetősáv irányítsa a vak és látássérült ügyfeleket. A vezetősávot konzekvensen ugyanaz a tapintható és látható jelzés váltsa fel minden szinten. A liftajtókra helyi világítással is fel lehet hívni a figyelmet. A hívógomb átalakítása vak emberek számára kétféle legyen: beszélő illetve tapintható. A látássérült emberek számára a hívórendszert optikai keretbe kell foglalni, ami ha anyagában is eltér már tapinthatóvá is válik. A hívórendszert szemmagasságban kell elhelyezni a falon és a fülkében is. A hívógombok számozása nagyméretű legyen, színesen domború és Braille számokkal ellátott. A hívást, a kért állomást, a továbbindulás irányát a lift mondja be. A lift indulási irányát és az állomásra érkezést a fülkében és az állomáson is hallani kell.

A liftajtó, ha egymásra csúszva nyílik, akkor a nyíló végeket kb. 5-10 centis festett vagy, ragasztott sávval kell megjelölni teljes magasságukban. A lift aljának és falának a külső burkolattól és faltól eltérő legyen színe. A világítása lehetőleg ne képezzen árnyékot.

Alacsony szintkülönbségeket rámpával kell pótolni. A rámpa lejtésének szögét az OTÉK szabályozza, betartása nagyon fontos. A látássérült és vak személyek számára is fontos az

épületben, folyosókon előforduló 1-2 lépcsőfok rámpás áthidalása. Ilyenkor a rámpát be kell burkolni tapintható és jól látható anyaggal, a vezetősávot szünet, majd a rámpa burkolata váltja fel.

A hagyományos lépcsőket színnel és tapintható, lehetőleg erősen érdes, vagy csúszást csökkentő felülettel kell jelezni. A jelzésnek elég szélesnek kell lenni ahhoz, hogy időben és biztonsággal érzékelhető legyen. A lépcső fokok színe a folyosók és pihenők színétől legyen eltérő. A lépcső indítását és megszűnését egyaránt jelezni kell tapintható és látható felület kialakításával. Legjobb a telített sárga színű, érdes felület a lépcső jelzésére, amit a lépcső indulásánál és az utolsó lépcsőfokon kell elhelyezni. Alulról nézve a legfelső lépcsőfok vertikális síkját is meg kell jelölni ugyanazzal a színnel. A lépcsők karfáját a faltól elütő színű anyagból vagy festéssel kell készíteni. A karfa nyúljon túl a lépcsősor végén. Ha a lépcsősor pihenő, vagy törés után folytatódik a karfa kanyarodással jelezze a folytatást. A lépcső mindkét oldalán szükséges a karfákat felszerelni. A legjobb karfák nem csúsznak és átfoghatók a kisebb kezű emberek számára is. A lépcsők indításánál, végén nagy méretű szám jelezze a szint számát, illetve a karfán lehet a vak emberek számára jelzéseket elhelyezni (Braille számok, bevésett vagy kidomborodó sávok a szintnek megfelelő számban).

Belső közlekedők, járófelületek jelzései

Akadálymentes közlekedőket kell biztosítani, melyek minimális szabad szélessége 1,20 m, a szűkületeknél minimum 90 cm. Ha a folyosó szélessége olyan nagy, hogy gyengénlátó személy elveszítheti tájékozódó képességét, akkor a padlóburkolaton vezetősávot kell kialakítani a szín, felületi érdesség változtatásával, vagy fixen rögzített, kerekesszékkel is járható, legfeljebb 6 mm szálhosszúságú szőnyeg elhelyezésével. A burkolat szilárd, süppedés-, gyűrődés-, illetve csúszásmentes legyen. Lépcsőt burkolatváltással, színbeli eltéréssel, érdességbeli váltással, illetve az induló és érkező lépcsőélt vonal-menté, káprázás-mentesen megvilágítva előre kell jelezni.

Lényeges az üvegajtók járófelülettől 1,50 m magasságban elhelyezett jelzése, például fluoreszkáló csíkkal, fontos az élek letörése, a szintkülönbségek kontrasztos (lehetőleg sárga) színnel való jelölése, könnyen észrevehető kontrasztos (lehetőleg sárga) színű kilincsek elhelyezése, kevésbé díszes falfelületek kialakítása.

A vezetősávok egyszerre szolgálják a vak és a látássérült emberek igényeit. A vezetősávot többféleképpen lehet kialakítani. Talán legolcsóbb megoldás a meglévő épületek átalakításában a vezetőszőnyeg használata. Ez lehet egy jól tapadó mobil szőnyeg vagy a felületre ragasztott és a felpördülés ellen gumiszegéllyel védett padlószőnyeg sáv. A vezetősávot anyagában és színében is úgy kell kiválasztani, hogy kontrasztot képezzen a talajjal. Ez a kontraszt és annak megszakításai már távolról is megbecsülhetővé teszik a látássérültek számára a környezet változásait, a folyosó végét, vagy fordulóját. A vezetősávokat anyagukban lehet konzekvensen variálni, hogy jelezni tudják a szintváltásokat, pl. lépcső, rámpa közeledtét, vagy a lift, vagy a mellékhelyiségek helyét. A vezetősáv megszakításait arra használhatjuk, hogy változásokra hívjuk fel a figyelmet. A vezetősávot a kőburkolatban érdes felület kialakításával is meg lehet oldani. Még meg nem valósított épületek tervezésénél a vezetősávot tervezni lehet. Ilyenkor a más típusú burkolóanyag felhasználását javasoljuk. Melegburkolatokba eltérő anyagú melegburkolat sávot, szőnyeg és linóleum váltását, rücskös és sima linóleum variálását, stb. lehet használni. A vezetősávok lehetőleg a folyosók közepén legyenek kialakítva, elkerülve a szobákból kihaladó személyekkel való ütközést, stb.

A folyosók végét, beugrókat, oszlopokat jelezni szükséges. Ennek egyik módja a függőlegesen festett falcsíkok alkalmazása. A manapság divatos szélesebb szegőcsíkok, amiket a fal közepén kétféle színezés elválasztására használnak, szintén jó optikai vezetővonalat képeznek a falakon. Ugyan ezt a hatást lehet elérni a kontrasztos lábazatburkolással.

Az ajtók jelzésénél utalunk a bejáratnál leírtakra. Az ajtók keskeny folyosók esetén semmiképpen se nyíljanak kifelé. Az ajtó nyílásának íve a vezetősávval nem érintkezhet, egymást nem fedhetik.

Itt kell megemlítenünk az olyan térbe helyezett lépcsősort, amelyet hátulról nem kerítettek körbe és nem takarja fal. Ezeket az akadályokat sem a látássérült sem a vak emberek nem tudják külön jelzések nélkül megfelelően érzékelni. Az ilyen lépcsősorokat optikailag ki kell emelni a környezetből a magasban és a talajon egyaránt. A lépcső élét és a hátulját élénk színnel kell jelezni, a talajon is váltani kell a burkolat színét, mintegy keretbe foglalva a kikerülendő területet. Tapinthatóan egyrészt a vezetősávval kell kikerülni, másrészt jelezni lehet, hogy kerülni szükséges, a burkolat megváltoztatásával és, pl. növények, vályúk, bútorok behelyezésével, amik megakadályozzák, hogy fejjel ütközzön az alá sétáló vak ember. A legegyszerűbb természetesen falat, pultot építeni oda, aminek valami funkciót lehet találni.

A folyosók és az egész épület világításával kapcsolatban utalunk a világításról szóló általános résznél írottakra. Kiegészítésként szeretnénk megemlíteni, hogy a kiégett izzókat mindig azonnal cserélni kell, különösen ott, ahol természetes fény nincs, pl. liftfülkében. A helyi fényforrások jól alkalmazhatók arra, hogy fényükkel felhívják a figyelmet, ezért jól alkalmazhatók az irányítótáblák megvilágítására, a portásfülke vagy az irányítópult jelzésére, stb. Vigyázni kell, hogy a világítás semelyik irányból ne okozzon káprázást és ne tükröződjön a felületeken. A kapcsolókat kontrasztos keretben kell elhelyezni.

Bútorokat a térben, de különösen a vezetősávokon, vagy azokat szinte fedve elhelyezni nem szabad. Amennyiben ez feltétlenül elkerülhetetlen, akkor érdemes színkontrasztot alkalmazni és ügyelni kell arra, hogy bottal érzékelhető legyen.

A burkolat matt legyen. A bejáratokat, más jellegzetes és fontos részeket a burkolat változtatásával lehet segíteni. Nem szabad mintás burkolóanyagot használni. A mintázatban az optikai jelzések elvesztik értéküket.

Mellékhelyiségek

A közös mosdók, WC-k különleges tulajdonsága a homogén fehérség. A homogén fehér mosdók és WC-k nagyon megnehezítik a használatot. Minden tárgy beleolvad a környezetébe. Keresni kell a mosdót, a szappantartót, stb. Új vizesblokkok tervezésénél a kontraszt alkalmazását javasoljuk. Régi helyiségek olcsó átalakítását egyszerű szegélyek ragasztásával, telített sárga pöttyök felragasztásával át lehet hidalni. A mosdókat piktogrammal kell jelezni. Az alkalmazott piktogramok elég nagyok és kontrasztosak legyenek a könnyű észlelés kedvéért. A piktogram kb.15x15 centis legyen.

Világítás

A természetes fény a legjobb fényforrás a látássérült emberek számára. A természetes fény sajátossága azonban, hogy ereje változó, szürkületben vagy borús időben lényegesen csökkenhet. Az épület egyes szárnyaiban is eltérő lehet a természetes fény ereje. Árnyékosabb folyosókról éles megvilágítású folyosókra kanyarodhatunk, vagy fordítva. A fényhez való alkalmazkodás képessége a legtöbb látássérülés esetében gyengül. Törekedni kell arra, hogy az épület különböző részein, helyiségeiben ne legyen nagy fénykülönbség. Ezt úgy érhetjük el, ha a természetes fényt mesterséges fénnyel egészítjük ki. A sötétebb, kevésbé világos szakaszokon lehet a fényerő csökkenésére automatikusan működésbe lépő világítótesteket felszerelni. Ugyanakkor a fekvésüknél fogva éles megvilágítású szakaszokon az árnyékolást kell megoldani. Az árnyékolás csak olyan mértékű legyen, hogy megakadályozza a káprázást. Ha nem használunk árnyékolókat a fényerő kifejezetten hátrányos is lehet, amennyiben kellemetlen tükröződő, csillogó felületeket képez és ezzel szemkáprázást okoz. A fény iránya különösen lényeges lehet, teljesen elvakíthat például, ha váratlanul szembe kerülünk az erős fénnyel.

A mesterséges fényforrások közül a hagyományos izzók fénye koncentrált, intenzív fényforrást képez. Alkalmazásuk elsősorban helyi megvilágításként lehet nagyon fontos, a közeli munkavégzéshez, pl. írás, olvasás, részletek látását igénylő feladatok esetén a centrális fényforrás kiegészítőjeként jelentős a szerepük. Központi fényforrásként viszont nem előnyös a hagyományos izzó, mert nagyon sok árnyékot eredményezhet és fénylő, csillogó területeket képez. Helyi fényforrásként, minél erősebb, annál több hőt termel. Tartós használata nem előnyös.

A neonvilágítás elsősorban a központi megvilágításban megszokott. Újabban a hagyományos foglalatokba illeszthető formában is kapható neonizzó, ami tartós használatban előnyös, mert nagy erejű megvilágítást tesz lehetővé a hő növekedése nélkül. Központi megvilágításban, nagyobb területek megvilágítását teszi lehetővé árnyék képzése nélkül. Energia felhasználása kedvező, ezért olcsó. Hátránya, hogy nem egyenletes, gyakran vibráló, pulzáló, ami nagyon befolyásolhatja az egészséges szem teljesítményét is, de a látássérültek látásának működését nagyon kedvezőtlenül befolyásolhatja, korlátozhatja. Az ártalmas sugárzást fénytörő felületek (reflexlapok) alkalmazásával szükséges csökkenteni.

Hagyományos és neon világítás kombinációja előnyös, mert a hagyományos izzó piros, narancs és sárga fényét a neon zöld, kék, lila fénye kiegészíti. Vannak azonban olyan szembetegségek, amelyekben a kék fény gyengíti a látásképességet, ezért csak neont alkalmazni nem mindenkinek előnyös.

A halogén izzók a spektrum piros, sárga, zöld részét tartalmazzák. A halogén világítás erősebb megvilágítást tesz lehetővé, tiszta fényt ad, energiatakarékos, tehát gazdaságos, viszont erősen hőtermelő. Árnyékolni szükséges és tartósan nem ajánlatos a közeli munkavégzéshez.

Világítás és káprázás (csillogás)

A megvilágítás minőségének elemzésekor különösen kell figyelni a tükröződő fényekre. A tükröződő fény egyenesen az ember szemébe világít és ezzel kellemetlen érzetet kelt és csökkenti a látásélességet. A fényes felületekről visszaverődő fény nagyon erős, ahelyett, hogy tisztább képalkotást tenne lehetővé, kifejezetten rontja a láthatóságot.

Sok látássérült személy fokozottan érzékeny a tükröződő, visszaverődő fényekre, sokan kifejezetten fényérzékenyek, fénykerülők, és ezek a tükröződő fénymezők „elvakíthatják” őket, úgy mint a direkt napfény. Tükröződést, káprázást okozhat a környezetben az éles, árnyékolatlan napfény, és minden tükröződő fényes felület, pl. padlóburkolatok: csillogó padlólap, pvc, lakkozott parketta; fényes asztalfelület, pult; számítógép képernyő; tükör, csempe, króm csaptelepek, törülközőtartók; fedetlen izzók, fényforrások.

Színek

Majdnem minden látássérülést okozó szembetegség érinti a színlátást. Érdekes ellentmondásnak tűnhet, hogy a színek megfelelő alkalmazása mégis növelheti, nagymértékben könnyítheti a környezetben való tájékozódást. Az élénk színek erősebben visszaverik a fényt, ezért könnyű észrevenni őket. A mintázatlan élénk színek, a piros, a narancs és a sárga telítettebbek, ettől láthatóbbak. A megfelelő világítás láthatóbbá teszi a színeket, míg az árnyék, a gyenge világítás „megfakítja” őket, gyengébben érvényesülnek, kevésbé használhatók a tájékozódásban. A hasonló és azonos mélységű színek megkülönböztetése gyenge megvilágításnál és látássérülés esetén nehéz vagy lehetetlenné válik, pl. bordó-barna, tengerészkék, négerbarna és fekete; kék-zöld-bíbor. Akkor alkalmazzuk jól a színeket, ha olyanokat választunk, ahol mindhárom szempontból: az árnyalat, a világosság és a telítettség szempontjából egyaránt jelentősen különböznek a kiválasztott színek.

A kontraszt

A kontraszt érzékelése nagyon fontos jellemző a látássérülés esetén. A kontrasztérzékenység teszi lehetővé, hogy világos és sötét felületek között különbséget tudjunk tenni. Kontraszt érzékelését a színek és a megvilágítás befolyásolják. A színek a spektrum távolabbi pontjairól egymás mellé helyezve jó kontrasztot teremtenek, különösen akkor, ha a telítettségükre is figyelmet fordítunk. A kontraszthatás alkalmazásával fokozhatjuk a környezet vizuális érzékelését (a világos falhoz sötét ajtókeretek, vagy sötét háttéren világos betűk). A kontraszt alkalmazásánál kerülni kell a piros-zöld kombinációkat, egyrészt nem képeznek kellő kontraszthatást, másrészt a legtöbb színtévesztő embernek komoly problémát okoznak. A kontraszthatást csökkenti vagy teljesen megszünteti a mintás felület, ezért nem javasoljuk az alkalmazását.

Távolság

A távolság nagy szerepet tölt be a környezetben elhelyezett tárgyak érzékelésénél, szoros összefüggésben áll a mérettel, kölcsönösen befolyásolják egymást a láthatóság szempontjából. A láthatóság érdekében a távolságot a tárgyak méretének növelésével csökkenthetjük, illetve a tárgyak méretét a távolság csökkentésével fokozhatjuk.

Relatív méret növelés hatását úgy érjük el, ha a tárgy tényleges méretét növeljük, pl. a nyomtatásnál minimum 18-as betűnagyságot használunk. Relatív távolság nagyításról beszélünk abban az esetben, amikor a személyt közelítjük a tárgyhoz, vagy a tárgyat közelítjük a személyhez, illetve mindkettőt közelítjük egymáshoz.

Idő

A látássérült személyeknek többnyire hosszabb időre van szükségük ahhoz, hogy valamit meglássanak, vagy elolvassanak. Ez összefüggésben lehet a már korábban ismertetett tényezőkkel, de lehet ezektől teljesen független is. A korábbi szempontokból merítve a következő példákkal élhetnénk: ha valaki természetes fényből egy épület rosszul világított belső terébe lép, percek telhetnek el, míg szeme alkalmazkodik az alacsonyabb fényerőhöz. Ugyanez igaz fordítva is, erős fénybe lépve „elvakul”.

Mindkét esetben a mozgás és tájékozódás képessége is csökken, hiszen nem látunk semmit. Nem tudjuk elolvasni az irányítótáblát, nem látjuk a portásfülkét vagy azt a személyt, aki segítségünkre lehetne. A hosszabb időszükséglet az olvasást is érintheti. Ennek oka lehet, hogy több fényre lenne szükség, vagy nagyobb betűkre, esetleg a nyomtatvány nem megfelelő színkontraszttal készült és ezzel akadályozza az olvashatóságot. Az írás is lelassulhat a nyomtatványok kitöltésekor, a már említett szempontokon túl a látássérültek szempontjait nem figyelembe vevő tördelés, a kevés és rosszul látható kitöltési hely kijelölése és egyéb okok miatt.

Információs rendszer

Egy épületbe való bejutás után Braille írással ellátott táblát, a gyengénlátók számára kontrasztos színekkel és tapintható jelekkel is ellátott térképet kell kihelyezni, amely információt ad arról, hogy merre kell továbbhaladni, hogy az ügyfél eljusson az ügyeinek az intézőjéhez, vagy az ügyfélszolgálathoz, ahol részletes eligazítást, esetleg hangostérképet kap, illetve a személyi segítőhöz.

Az irányítótáblák, szövegek, számok, órák, sorszámhívó jelzések, stb. elhelyezése a látássérült emberek észlelése szempontjából nézve nem lehet esetleges. A legjobb elhelyezést a szemmagasság biztosítja. Nem csak a magasság, hanem a távolság is számít. Gyakori, hogy az irányítótáblákat olyan messze helyezik el az érkezés helyétől (bejárat), hogy nem láthatók meg könnyen. Különösen fontos figyelni a táblák készítésénél a megfelelő betű és számtípus használatára, a környezettel harmonizáló színek megválasztásánál a kontrasztra.

A központi irányítótáblát és az összes többit is a bejárattal szemben kell elhelyezni, szemmagasságban, a környezetével és a hátterével kontrasztot képezve, megfelelő betűtípussal és betűmérettel elkészítve. A betűméretet a központi és a további irányítótáblák esetében az határozza meg, hogy mekkora távolságból kell meglátni őket. A táblák egységes formátumban készüljenek és változás alkalmával a cserékről folyamatosan gondoskodni kell.

Az irányítórendszer mellett fontos a számozási rendszer, mely szorosan összefügg az irányítórendszerrel. Az épületek számozási rendszere gyakran teljesen logikátlan és kusza. A számozási rendszer felülvizsgálata és revíziója nem bonyolult munka, csak gyakran kiváltja a dolgozók nemtetszését, amit a legtöbb fenntartó nem vesz szívesen a vállára. A számozási rendszer átalakítását követi a megfelelő számozás elkészítése és az ügyosztályok, az egyes helyiségek funkciójának megnevezése. Ezeket a feliratokat és számokat az irányítótáblákkal megegyező, egységes, konzekvens formátumban, módon kell készíteni. Sem az irányítótáblák, sem a feliratok és a számok ne készüljenek fénytükröző anyagból. A fehér szín például nem csak anyaga, hanem világossága miatt is tükrözi a fényt és könnyen káprázást okoz, különösen napfénnyel szemben. A fehér falak és a fehér falra elhelyezett fehér feliratok, különösen genoterm

mappában kitűzve nem láthatók, legfeljebb csillogásukkal hívják fel magukra a látássérült és idős emberek figyelmét, az elolvasást viszont lehetetlenné teszi ez a tulajdonságuk.

Vak emberek esetében a jól érzékelhetőséget a tapintható, hallható és szagolható dolgok biztosítják. Kevés olyan épület létezik, amelyben tudatosan terveztek olyan jellemzőket, amelyek segítik a vak emberek tájékozódását és közlekedését. A jól tájékozódó és közlekedő vak személyek mégis képesek arra, hogy egyedül közlekedjenek utcán és épületekben egyaránt. A tájékozódás és közlekedés tanítása külön szakterület, a vak gyermekeknek és felnőtteknek meg kell tanulni a tájékozódáshoz használható környezeti tényezők tudatos használatát ahhoz, hogy önállóan tudjanak elindulni, közlekedni. A tapintható jelzéseket nemcsak a bottal, hanem talpukkal is érzékelik. A talaj anyagáról, tehát változásairól a bot vagy a lépéseik visszaverődő hangja is tájékoztatja őket. A vezetővonalak segítik a haladásukat. Ilyen vezetővonal nemcsak a talaj sajátos kialakításából származhat, hanem akusztikai információkból is: például mások haladási irányának hangja. A tapintható vezetővonal követése esetén nagyon fontos, hogy az útvonalban ne legyenek olyan állandó vagy változó akadályok: oszlopok, padok, stb., amelyek váratlanul eltorlaszolják az utat. Különösen veszélyesek az egy méternél magasabbra szerelt vagy magasabban kezdődő akadályok, pl. falra szerelt telefon, melyeket a bot a talajon haladva nem érzékel. Ebbe a csoportba tartozik az olyan térbe helyezett lépcsősor, amelyet hátulról nem kerítettek körbe és nem takarja fal. Az ilyen lépcsősorokat optikailag ki kell emelni a környezetből magasan és a talajon egyaránt. Tapinthatóan egyrészt a vezetősávval kell kikerülni, másrészt jelezni, hogy kerülni szükséges, pl. növények, bútorok behelyezésével, amik megakadályozzák, hogy alá sétálhasson a vak ember.

Az akadálymentes útvonalak – épületen belül a vészkijáratok, menekülési útvonalak - jelzései folytonosan, követhető módon legyenek elhelyezve. A jelzések, szimbólumok könnyen olvashatóak és észlelhetőek legyenek, egyértelmű információt nyújtsanak. A jelzéseket célszerű a járófelülettől mért l,50 m távolságban, szemmagasságban elhelyezni. A fej felett elhelyezett jelzések a járófelülettől mérve 2,20 m fölötti magasságban legyenek.

Az emeletre érkezéskor, az érkezés helyével szemben elhelyezett információt, különösen hosszú, sokfunkciós folyosókon, további információs táblákkal kell kiegészíteni. Meg kell ismételni a táblát akkor is, ha a lift és a lépcső érkezése nem ugyanoda esik. Az emeletszámot a falon is jelezni kell a lifttel és a lépcsővel szemben is. A táblákat szemmagasságban a falon kell elhelyezni és a mennyezetről belógatva is lehet, ha muszáj. A belógatott táblák elhelyezésénél arra kell vigyázni, hogy a tábla helye úgy legyen meghatározva, hogy felülről - elölről mesterséges fényforrás megvilágítsa, mögüle azonban ne legyen látható fényforrás. Nagy belmagasság esetén a táblákat kb. 2,5 méterre kell belógatni. A táblán elhelyezett piktogramok egyszerűek és akkorák legyenek, hogy azt már 5 méterről észrevegye a közeledő látássérült személy.

A jelzések közé tartoznak még a szobaszámok, a kijárat jelzések és a menekülési útvonal jelzései. A szobaszámokat fix felületre kell elhelyezni, a nyíló felületek nem mindig biztosítják a láthatóságot. A szobaszámok csillogásmentes háttérre kerüljenek és maguk se legyenek csillogók. A szobaszám legalább öt centis legyen. A domború szobaszámok segítséget jelenthetnek, de csak azoknak a vak embereknek, akik korábban láttak és ismerték a számokat. (A Braille írásnak és így a számoknak sincs, formailag semmi köze a síkíráshoz.) A kijáratok jelzése minden „útelágazásnál" fontos, különösen a bonyolult szerkezetű épületekben. A menekülési útvonal jelzésére a legjobb a világító megoldás, de vigyázni kell a kiválasztásuknál, mert a kapható rendszerek közül az átvilágításra kerülő felület színe és mélysége gyakran nem elegendő. Elhelyezni úgy kell őket, hogy a környezet fénye ellenére látható, figyelemfelkeltő legyen, ha működésbe lépnek. A világító és villogó jelzés a hallássérült és más fogyatékosok csoportjainak is nagyon alkalmas jelzésrendszer.

A feliratok csak akkor lesznek láthatók, ha a környezetük nincs tele hasonló küllemű információval. Tehát az irányítótáblák környékén más tartalmú, hasonló küllemű hirdetményeket nem szerencsés elhelyezni. (Az irányítórendszerek, vezetősávok elkészítésében szaktanácsot tud adni a Trade Show Kft.)

A jelzések színkódolásával gyorsíthatjuk az információközlést: az épületen belül következetesen alkalmazott azonos színű jelzések gyorsabb információközlést tesznek lehetővé. Például a piros színű jelzések tiltást közvetíthetnek a sárga színű jelzések veszélyre hívhatják fel a figyelmet.

Fontos az információhoz jutást segítő szöveges és piktogramos táblákon, kiadványokon az ábrák méretének és a betűméretnek a nagyítása, a megfelelő színkombinációk kiválasztása (pl.: kék és sárga szín együttes használata).

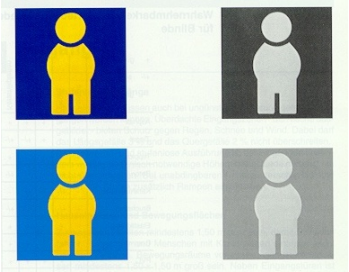

Színtévesztő embertársainkra tekintettel az információs rendszeren belül kerülni kell a kiegészítő színek – például piros és zöld - együttes használatát.

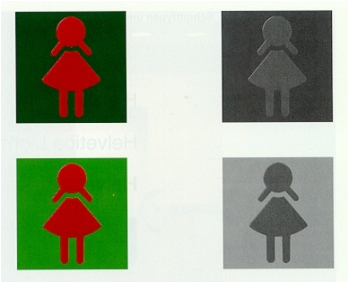

Jól olvasható betűtípust kell használni: a félkövér, talpnélküli, jó arányú – például Gill vagy Helvetica - betűcsaládok alkalmazása ajánlott. A betűköz és szóköz mérete a betűméret függvénye. A feliratok méretét az észlelési távolságnak megfelelően kell megválasztani.

Az információkat a háttérhez képest kontrasztosan kell megjeleníteni - például kék háttéren sárga színkombináció a legjobban érzékelhető -, sötét háttérből a világos feliratok jobban kiemelkednek, mint világos háttérből a sötét betűk. Matt háttér és feliratok alkalmazásával biztosítható a jelzések káprázás-mentes kialakítása.

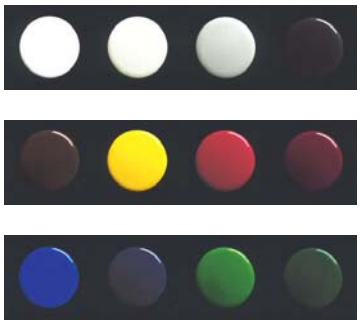

A közlekedés irányára merőlegesen, cégér-szerűen elhelyezett vagy mennyezetről belógatott információ-hordozók és tartalmuk észlelése és ezek alapján a tájékozódás lényegesen könnyebb és gyorsabb, mint a közlekedési iránnyal párhuzamos falsíkon elhelyezett jelzések esetében.

A jelzések jól láthatóan, egyenletesen legyenek megvilágítva. A gyengénlátó, látásmaradványos személyek számára lényeges a fényforrások megfelelő elhelyezése. A fényforrás akkor van megfelelő helyen, ha nem vakít, káprázás-mentes, az információhordozó tárgyak észlelését korlátozó árnyékolást nem okoz.

Az irodákra Braille-írásos és tapintható feliratokat is el kell elhelyezni, a feliratok méreteit az észlelési távolságnak megfelelően kell meghatározni. A jelzéseket szemmagasságban a járófelülettől 1,5 m magasságban elhelyezni.

A hallássérült emberek igényei

HALLÁSSÉRÜLTEK SZÁMÁRA A KOMMUNIKÁCIÓ TELJES BIZTOSÍTÁSA LÉTFONTOSSÁGÚ, EZÁLTAL VEHETNEK RÉSZT EGYENLŐ PARTNERKÉNT MINDEN SZITUÁCIÓBAN.

Fényforrások

A hallássérült ember füle: a szeme. Ezt figyelembe véve kell a hangok világát lefordítani a fények világára. Például minden vészjelző berendezést fényforrással kell ellátni. A fényforrások ne „diszkófény-szerűen" villogjanak, hanem inkább a mentők, tűzoltók, rendőrségi autók vészvillogóihoz hasonlóan.

Táblák, feliratok

Minden fontos információt táblák, feliratok mutassanak. Példák: osztályok, nevek, útvonalak, mellékhelyiségek, szobák, képzések helyszínei, nyitva tartások, elérhetőségek, stb. jól láthatóan és egyértelműen legyenek eltüntetve információs táblákon. (Már meglévő példa: repülőterek)

Technikai segédeszközök

Indukciós hangerősítő rendszer: Az adó-vevő elvén alapul. A kierősítésre szánt hang a helyiség padlóján vagy mennyezetén, látható vagy eltakart módon körbefutó, hurkot alkotó vezeték segítségével – mint adó – a hurok belsejében mágneses indukciós teret hoz létre, amelyben az indukciós hangerősítő rendszerrel ellátott hallókészülékek a megfelelő állásba kapcsolva képesek közvetlenül a kívánt hangot venni és azt megfelelően felerősíteni.

Speciális, vibrátoros hallgatóval ellátott telefonok: a csontvezetéssel hallók számára biztosítja a telefonálás lehetőségét. Természetesen az ép hallással rendelkezők is használhatják.

Ajtócsengő adó: segít észrevenni, ha csengetnek a kapun. A telepítés a kapucsengő közelébe történik, nincs szükség vezetékezésre! Mind mechanikai, mind elektromosan működő ajtócsengők hatására működésbe lép. Működéskor az ajtócsengő adó rádiójeleket sugároz a vevő(k)höz, amelyek riasztani fognak.

Telefonadó: segít észrevenni, ha telefonhívás érkezett. A telefonadót a telefon fali aljzatába kell csatlakoztatni a mellékelt adapter segítségével. Bejövő telefonhívás esetén a telefonadó rádiójeleket küld a vevő(k)höz, amelyek riasztani fognak.

Füstjelző adó: segít a füstriadót észlelni. A mennyezetre van erősítve, ugyanúgy, mint a közönséges füstjelzők. A füstjelző adót a tűz füstje hozza működésbe, és rádiójeleket sugároz a vevőkhöz egyértelmű riasztás céljából. Személyhívó vevővel együtt használva, a füstjelző adót házon kívül is lehet használni, pl.: üdüléskor.

Hordozható vevő: veszi az adók jeleit, és különböző hangokkal és fényjelekkel riasztást ad. A hordozható vevő könnyen használható, jól hozzáférhető hangerőszabályzóval és világos fényjelzővel rendelkezik. Mivel hordozható, oda helyezhető, ahol a hallássérült személy éppen tartózkodik, például az épületen kívül.

Személyhívó vevő: veszi az adók jeleit és különböző rezgésekkel és fényjelekkel riasztást ad. A személyhívó használata révén lehetővé válik a szabad mozgás épületen belül és kívül. A személyhívó oly kicsiny, hogy elfér zsebben, vagy a ruhára tűzve.

Az épületeken belüli kialakításról

Általános tényezők

Az információ és szolgáltatás akadályainak megszüntetése magatartás- és szemléletváltozáson keresztül lehetséges.

Nagyothallók számára fontos, hogy a termekben, várókban, szobákban, ügyfélszolgálati pultoknál, valamint azokban a helyiségekben, ahol a halláskárosult hosszabb időt tölt el, a tisztább, zavarmentesebb hangérzékelés érdekében indukciós hangerősítő rendszert (indukciós hurok, T-coil) kell alkalmazni. Ezt a megoldást új építésnél mindenképpen figyelembe kell venni. Átalakításnál sokszor falat kell vésni, burkolatot kell bontani az elhelyezéséhez. Amennyiben nincs kifeszítve indukciós hurok, akkor egyénre szabott indukciós készülék alkalmazása lehetséges: a beszélőnél mikrofon, a nagyothallónál nyakba vehető indukciós hurok van.

Fontos a megfelelő jelző-riasztó rendszer kialakítása: minden olyan riasztó rendszert, amelyek hangalapú elven működnek célszerű fény-jelző berendezéssel ellátni. Jól látható fény-jelző készülékek (pl.: piros színű lámpa búra) elhelyezése ajánlott szemmagasságban, vagy szemmagasság fölé az épület minden helyiségében – a mellékhelyiségeket is beleértve - és a közlekedők meghatározott pontjain, a felvonó ajtóknál és a felvonók belsejében. A bejáratnál értelmező/magyarázó táblára egy „példa-bemutató" piros égőt/burát kell elhelyezni, amely mutatja, hogy villogása esetén milyen riadó van (például: tűzriadó).

Jeltolmács biztosítása szükséges az ügyintézéshez, konferenciák, előadások bonyolításához, az igények előzetes felmérése alapján, annak függvényében, hogy az ügyfél, előadó, hallgatóság, stb. milyen kommunikációs csatornát igényel (pl.: nagyothalló vagy siket személyről van-e szó, magyar jelnyelv, jelekkel kísért magyar nyelv, magyar nyelvet ismétlő hang nélküli tolmácsolás stb. szükséges-e.). Az információs pultnál dolgozó személynek legyen információja arról, hogyan juthat el az ügyfél az ügyintézését segítő jeltolmácshoz.

Bejutás

Amennyiben az épületbe való bejutás mozgáskorlátozott és látássérült személyek részére megoldott, úgy a hallássérült személyek is könnyen be tudnak majd jutni.

Liftek

A liftek megközelíthetősége a főbejárattól egyértelműen legyen jelezve, hívó és vezérlőgombjai 85-110 cm magasság között legyenek felszerelve. A folyosón minden liftajtónál és a lift belsejében látható és hallható jelzésekkel kell tájékoztatni az utasokat az egyes szinteken elhelyezett funkciókról a lift pillanatnyi tartózkodási helyéről és menetirányáról.

A kabin belsejében fénnyel és hanggal is jelző vészjelzőt kell felszerelni. A főbejárati szint nyomógombja és a segélyhívó gomb a kezelőszerven jól megkülönböztethetően helyezkedjen el.

Információs rendszer

Az épületbe bejutás után kontrasztos színekkel és tapintható jelekkel is ellátott térképet kell kihelyezni, amely információt ad arról, hogy merre kell továbbhaladni, hogy az ügyfél eljusson az ügyeinek az intézőjéhez, vagy az ügyfélszolgálathoz, ahol részletes eligazítást kap, illetve a személyi segítőhöz.

Az intézmények területén az ügyfelek által használható számítógépek egy részét alkalmassá kell tenni arra, hogy fogyatékos személyek is tudják kezelni azokat. A megfelelő tájékoztatás, információk elérhetőségének hatékonyabbá tétele, segítése érdekében az épületek ésszerűen megválasztott közlekedési csomópontjain terminálokat célszerű kihelyezni, ami minden ügyfél számára segítséget jelent. Kiemelkedően fontos, hogy a folyamatos Internet-hozzáférés biztosított legyen. Minden további segédeszköz alapja a korszerű személyi számítógép az aktuálisan közhasználatú operációs rendszerrel (jelenleg Windows 98, 2000 bárhol beszerezhető, illetve valamelyik későbbi verzió).

Az akadálymentes útvonalak – épületen belül a vészkijáratok, menekülési útvonalak - jelzései folytonosan, követhető módon

legyenek elhelyezve. A jelzések, szimbólumok könnyen olvashatóak és észlelhetőek legyenek, egyértelmű információt nyújtsanak. A jelzéseket célszerű a járófelülettől mért l,50 m távolságban, szemmagasságban elhelyezni. A fej felett elhelyezett jelzések a járófelülettől mérve 2,20 m fölötti magasságban legyenek.

A jelzések színkódolásával gyorsíthatjuk az információközlést: az épületen belül következetesen alkalmazott azonos színű jelzések gyorsabb információközlést tesznek lehetővé. Például a piros színű jelzések tiltást közvetíthetnek a sárga színű jelzések veszélyre hívhatják fel a figyelmet. Fontos az információhoz jutást segítő szöveges és piktogramos táblákon, kiadványokon az ábrák méretének és a betűméretnek a nagyítása, a megfelelő színkombinációk kiválasztása (pl: kék és sárga szín együttes használata). Színtévesztő embertársainkra tekintettel az információs rendszeren belül kerülni kell a kiegészítő színek – például piros és zöld - együttes használatát.

Jól olvasható betűtípust kell használni: a félkövér, talpnélküli, jó arányú – például Gill vagy Helvetica - betűcsaládok alkalmazása ajánlott. A betűköz és szóköz mérete a betűméret függvénye. A feliratok méretét az észlelési távolságnak megfelelően kell megválasztani.

Az információkat a háttérhez képest kontrasztosan kell megjeleníteni - például kék háttéren sárga színkombináció a legjobban érzékelhető -, sötét háttérből a világos feliratok jobban kiemelkednek, mint világos háttérből a sötét betűk. Matt háttér és feliratok alkalmazásával biztosítható a jelzések káprázás-mentes kialakítása.
A közlekedés irányára merőlegesen, cégér-szerűen elhelyezett vagy mennyezetről belógatott információ-hordozók és tartalmuk észlelése és ezek alapján a tájékozódás lényegesen könnyebb és gyorsabb, mint a közlekedési iránnyal párhuzamos falsíkon elhelyezett jelzések esetében.

A jelzések jól láthatóan, egyenletesen legyenek megvilágítva. A fényforrás akkor van megfelelő helyen, ha nem vakít, káprázás-mentes, az információhordozó tárgyak észlelését korlátozó árnyékolást nem okoz.

Az irodákra a jelzéseket szemmagasságban a járófelülettől 1,5 m magasságban elhelyezni.

Ügyfélszolgálatok, várótermek, központok

A bejárat közelében elhelyezett információs tábla mutassa meg, hogy hol érhető el az ügyintézést segítő jeltolmács, melyik osztályon, asztalnál, pultnál/irodában ül jelelni tudó munkatárs. Ha jeltolmács is részt vesz a kommunikációban, legyen számára biztosítva ülő-, álló-, várakozóhely. Ne világítson a hallássérült szemébe a fény. Ne üljön a beszélő olyan helyen, ahol a háta mögött valamilyen zavaró fényforrás van, például: ablak.

Egyértelmű kiírások, jelzések, táblák, feliratok segítsék a tájékozódást, ne kelljen - főleg a siket embereknek - minden információt „sarokról-sarokra” megkérdezniük. Hallássérültek általában nagyon jól tájékozódnak, ezért a jó megoldások egyike „térképszerűen” lerajzolni az útvonalakat. A kiírások mellett (vagy néhol helyett) szerepeljen sok piktogram, logó, rajz, kép is.

A váróteremben (ha az ügyfelek szólítása számok, kódok, nevek alapján történik), legyen jól látható kijelző, ahol ezek az információk idősorosan jelennek meg. A kijelzőn ugyanazok az információk jelenjenek meg, mint amelyek az esetleg használt hangosbemondóban elhangzottak.

A pult/asztal színe, ahol az ügyintézés folyik, lehetőség szerint ne verjen vissza túl sok fényt (matt felületek) és „semleges” színű legyen. A szín lehet bármi, ami nem erős, vad. A sűrűmintás felületek kerülendők. Alkalmazható például: egy színű természetes fa- vagy fautánzatú felület, vagy halvány sárgás, illetve közép-világos meleg színek.

Munkahelyek

Az asztalon legyen vész-fényjelző lámpa egyértelmű útmutatással, hogy a villogó lámpa esetében merre, melyik ajtón/lépcsőházon keresztül kell elhagyni a szobát, termet, épületet (pl.: a lámpa színe egyezzen meg a vészkijárati ajtó színével).

Ha a hallássérült olyan munkakört tölt be, amely sok helyváltoztatással jár, akkor legyen nála hordozható vész-fényjelző készülék.

Orvosi rendelők

Legyen sorszám alapú a várakozás (már meglévő példa: bankok, pénzintézetek). A várakozáskor lehessen a nővéreknek/recepciósoknak előre jelezni, hogy hallássérült beteg várakozik és a későbbi betegszólításnál ne csak kiáltsák a beteg nevét (nem biztos, hogy pont odanéz a hallássérült beteg, nem biztos, hogy le tudja olvasni a nővér szájáról a szavakat), hanem tegyék a hívást vizuálisan is érzékelhetővé.

Filmvetítés

A hallássérültek a feliratos filmeket részesítik előnyben, illetve az olyan filmeket amelyek nem elsősorban a hangzó nyelvre épülnek, hanem a vizuális világra (de természetesen nem lehet általánosítani, mivel nagyothallók és siketek közötti igénykülönbség és személyi preferencia is létezik).

A jeltolmácsolásról

A jeltolmács információt közvetít. Feladata, hogy a magyar nyelv használói megértsék a magyar jelnyelv használóit, és fordítva. Fő feladata a jelentés lehető legpontosabb átadása. Ez csak komoly szellemi munkával valósulhat meg! Célszerű előzetesen információt kérni a megfelelő számú jeltolmács biztosíthatóságáról a Korner Jeltolmács Központtól, olyan események kapcsán, amelyek 2 óránál hosszabbak és intenzív a kommunikáció. A jeltolmács/oknak felkészülési időt kell biztosítani a tolmácsolandókkal kapcsolatban.

A Jelnyelvi Tolmácsok Országos Szövetsége rendelkezik egy Etikai Kódex-szel, amit minden tagjának kötelessége betartani. Ez az alapja a szolgáltatás színvonalának, a titoktartásnak és a semlegességnek.

Az értelmi fogyatékos emberek igényei

Értelmi fogyatékos emberek:

Veleszületett vagy szerzett sérülésük folytán szellemi hátrányos helyzetű személyek, akik számára a mindennapi életben való eligazodás, kommunikáció, tájékozódás, akarat kinyilvánítás, ügyek intézése, stb. komoly nehézséget illetve megoldhatatlan problémát jelent.

Az értelmi sérült személyekkel való kommunikáció során fontos az egyszerűen és érthetően fogalmazás. A jelzések, szimbólumok egyszerűek, logikusak, könnyen olvashatóak és észlelhetőek legyenek és egyértelmű információt nyújtsanak. Kerülni kell a kétértelmű szavakat és a bonyolult kifejezéseket. Szükség esetén személyi segítőt kell biztosítani.

Lényeges az elkészült dokumentációknál és a kiadványoknál a fényképes és piktogramos illusztráció alkalmazása. Célszerű a nagyobb betűtípus, szóköz alkalmazása a kiadványon; fontos, hogy a szöveg mögött ne legyen semmilyen zavaró motívum, ábra, kép, illetve segíti a megértést, ha minden mondat új sorba kerül, így a gondolati egységek is elkülönülnek, könnyebben érthető lesz a szöveg.

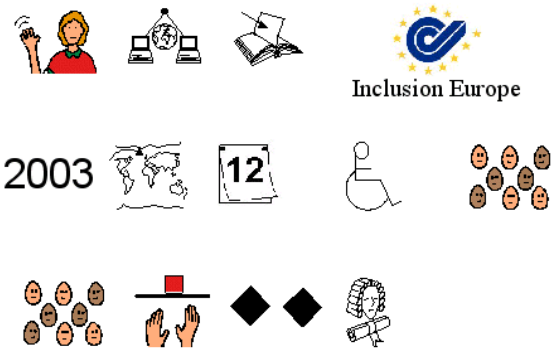

Az épületeken belüli kialakításról

Az épületbe bejutás után kontrasztos színekkel és egyértelmű piktogramokkal ellátott térképet kell kihelyezni, amely információt ad arról, hogy merre kell továbbhaladni, hogy az ügyfél eljusson az ügyeinek intézőjéhez, vagy az ügyfélszolgálathoz, ahol részletes eligazítást kap, illetve a személyi segítőhöz. A térképen jelölt útvonal mentén ugyanazokat a piktogramokat kell alkalmazni, mint a térképen.

Az akadálymentes útvonalak – épületen belül a vészkijáratok, menekülési útvonalak - jelzései folytonosan, követhető módon legyenek elhelyezve. A jelzések, szimbólumok könnyen olvashatóak és észlelhetőek legyenek, egyértelmű információt nyújtsanak. A jelzéseket célszerű a járófelülettől mért l,50 m távolságban, szemmagasságban elhelyezni. A fej felett elhelyezett jelzések a járófelülettől mérve 2,20 m fölötti magasságban legyenek.

A jelzések színkódolásával gyorsíthatjuk az információközlést: az épületen belül következetesen alkalmazott azonos színű jelzések gyorsabb információközlést tesznek lehetővé. Például a piros színű jelzések tiltást közvetíthetnek, a sárga színű jelzések veszélyre hívhatják fel a figyelmet. Fontos az információhoz jutást segítő szöveges és piktogramos táblákon, kiadványokon az ábrák méretének és a betűméretnek a nagyítása, a megfelelő színkombinációk kiválasztása (pl: kék és sárga szín együttes használata).

Színtévesztő embertársainkra tekintettel az információs rendszeren belül kerülni kell a kiegészítő színek – például piros és zöld - együttes használatát.

Jól olvasható betűtípust kell használni: a félkövér, talpnélküli, jó arányú – például Gill vagy Helvetica - betűcsaládok alkalmazása ajánlott. A betűköz és szóköz mérete a betűméret függvénye. A feliratok méretét az észlelési távolságnak megfelelően kell megválasztani.

Az információkat a háttérhez képest kontrasztosan kell megjeleníteni - például kék háttéren sárga színkombináció a legjobban érzékelhető -, sötét háttérből a világos feliratok jobban kiemelkednek, mint világos háttérből a sötét betűk. Matt háttér és feliratok alkalmazásával biztosítható a jelzések káprázás-mentes kialakítása.

A közlekedés irányára merőlegesen, cégér-szerűen elhelyezett vagy mennyezetről belógatott információ-hordozók és tartalmuk észlelése és ezek alapján a tájékozódás lényegesen könnyebb és gyorsabb, mint a közlekedési iránnyal párhuzamos falsíkon elhelyezett jelzések esetében.

A jelzések jól láthatóan, egyenletesen legyenek megvilágítva. A fényforrás akkor van megfelelő helyen, ha nem vakít, káprázás-mentes, az információhordozó tárgyak észlelését korlátozó árnyékolást nem okoz.

Az irodákra, egyéb rendeltetésű helyiségekre a térképen alkalmazott piktogramokat kell kihelyezni, a feliratok méreteit az észlelési távolságnak megfelelően kell meghatározni. A jelzéseket szemmagasságban a járófelülettől 1,5 m magasságban elhelyezni.

A MOZGÁSKORLÁTOZOTTAK, LÁTÁS-, HALLÁS- ÉS ÉRTELMI SÉRÜLTEK ÁLTAL AKADÁLYMENTESEN HASZNÁLHATÓ ÉPÍTETT KÖRNYEZET MINDEN EMBER SZÁMÁRA MEGFELELŐ.